<u>መግለጺ ሓቀኛ ዝምድና ህዝቢ ምስ ህዝቢ ኣብ ትካላት ጥዕና ትግራይ ይትግበር ኣሎ።</u>

ኣብ ዝኾነ ሃገር፡ ኣብ ዝኾነ ሕብረተ-ሰብ ህዝቢ ብህዝቢ ዝመንቀሊኡ ዝኸረረ፡ ኣብ ደማዊ ወግእ (ኲናት)ዝበጽሐ ባእሲ ኣብ ታሪኽ ተራእዩን ተሰሚዑን ኣይፈልጥን። ብርግጽ መንቀሊኡ መሰረታዊ ድዩ ዘይመሰረታዊ ወይ ምኽንያታዊ ድዩ ዘይምኽንያታዊ ዝብል ሕቶን መልስን ንጎኒ ገዲፍና፡ ኣብ ብዙሓት ሃገራትን መንግስታት ተጻብኦታት፣ ምስሕሓባት፣ ደማዊ ውግኣት (ኲናት)፣ ተኻይዱን ዛጊትœውን ክካየድ ንዕዘብ ኣለናን ኢና። ናይተን ብምኽንያታዊ ድዩ ዘይምኽኒያታዊ ኣብ ግጭት ዝኣተዋ ሃገራት ዜጋታት ብዝተደናገረ ውዱታ ድዩ፡ ብሓይሊ ተደፊኦም ብግዴታ ንድሌትን ፖሊስን ሃንደስቱ ወይ መንግስትኹምœየ ዝበሎም ትካል ክፍጽሙ፡ ብጉልበት፣ ብገንዘብ፣ ብፍልጠት፣ ብዓይነት፣ ክሳብœውን ብህይወት ክግብሩ ምርኣይœውን ሓድሽ ኣይኮነን። ህዝቢ ከም ህዝቢ በቲ ዝተፈጥረ ተጻብኦታት ድዩ ውግእ ብኣሉታ ክጽሎ፡ ደጋፊ ኣብ ሃገሩ ዘሎ መንግስቲ፡ ብኣንጻሩ ጸላኢ ናይœቲ ብኣንጻሩ ዘሎ ህዝብን መንግስትን መሲሉ ዝረኣየሉ ኣጋጣሚ ድማ የለን ክበሃል ኣይከኣልን። ብተግባር ኣሎœዩ።

ኣብ መንጎ ክልተን ካብኡ ንላዕልን ወገናት ዝተፈጥረ ዘይምቅዳው መበገሲኡ ክትፈልጥ፡ ፈሊጥካ ድማ ፍትሓውን ርትዓውን ዝኾነ ርእይቶ ክትህዝብ ወይ ክትዳኒ ግን፡ ካብ ስምዒት ሓራ ዝኾነ ቅኑዕ ሕልና ምውናን የድሊ። ንኣብነት ብትምክሕታዊ ኣረኣእያ ዝሰኸረ ኣእምሮ ዘለዎ ሰብ ርትዓዊ ዝኾነ ዳንነት ክህብ ኣይክእልን። ብጸቢብ ኣረኣእያ ዝዓወረ ኣተሓሳስባ ዘለዎ ሰብœውን ጠንቅን ሳዕቤንን፣ ብዱልን በዳልን፣ ትማልን ሎምን፣ ሎምን ጽባሕን ብግቡእ ኣንቢቡን ኣጠዓዒሙን ፍትሓዊ ብይን ክህብ ትጽቢት ኣይግበርን። ካብ ሃልሃልታ ሓዊ፣ ጥሜትን ዕርቃንን፣ ጸሓውን ቁርን ርሒቖም ኣብ ማእከል ኮይኖም፡ ሓይሊ ሚዛን እናረኣዩ ዘዳምቑ መጋበርያታት ወይ ደላሎ ፖለቲካ ከኣœሞ፡ ፍትሓዊ ርእይቶ ዝበሃል ፈጺሙ ኣብ ጥቓኦም ዝቐርብ ኣይኮነን። ስለምንታይœሲ ነገራዊ ረብሓ ደኣምበር ፍትሓዊ ሕልናዊ ዕግበት ዝበሃል ረዚን ስነ-ምግባራዊ መልእኽቲ ኣይርደኦምን።

ስለዚ ጠንቂ ኣብ መንጎ ክልተ ልኡላውያን ሃገራት ዝተፈጥረ ግርጭት ወይ ደማዊ ኲናት ንምፍላጥ፡ መጀመርያ ካብ ዜግነታዊ፡ ብሄራዊ፡ ሃይማኖታዊ፡ ወገንነትን ግዝያዊ ነገራዊ ረብሓን ሓራ ዝኾነ ነጻ ሰብ ኮይንካ ምርካብ የድሊ። ብካልኣይ ኣብ ርትዓዊ ሚዛን ምሃብ ዘብጸሓካ ጥሉል መጽናዕታዊ ጭብጢ ንምርካብ፡ ታሪኽ ተንከፍ ሰነዳት ምግልባጥ፡ ምንባብ፡ ሚዛናዊ ርእይቶ ዘለዎም ሰብ ጸጋ ዕድመን ኣብœቲ ዝተፈጥረ ጉዳይ ብቐጥታን ብተዘዋዋርን ተዋሳእቲ ዝነበሩን ሰባት ንምርካብን ረኺብካ ሓበሬታ ንምውሳድን ብዘይ ምስልካይ ኩለ-መዳያዊ ስራሕ ይሓትት። ካብœዚ ወጻኢ ጠንቂ መንœዩ ብግቡእ ከፈለጥካ ቅድሚ ምራኽ መስከብ| ከም ዝተባህለ ኣብœቲ ካልእ ህዝቢ ዝተፈጸመ ግፍዒ ግምት ከይሃብካ፡ ኣባኻ ዝበጽሐ በደል ጥራሕ ብምቑጻርን ብምጉላህን ሳዕቤት ቅድሚ ጠንቂ ሰሪዕካ ፍትሒ ይደሊ ኣለኹ ምባል ተቐባልነት ዘይብሉ ፍረ ኣልቦ ድኻምœዩ።

ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ብሓፈሻ፡ ህዝብታት ኤርትራን ትግራይን ከኣ ብፍላይ፡ ብታሪኽ፣ መበቆል ወይ ትውልዲ፣ ሃይማኖት፣ ባህሊ፣ ቋንቋ፣ ደረጃ ማሕበረ ቁጠባዊ ምዕባለ ክትፈላልዮም ዘይትኽእልን፡ ካብ ፖለቲካዊ ጂኦግራፊካዊ ኣቀማምጣ (ካርታ) ዝቐረበ ደማውን ስነ-ኣእምሮኣውን ምትእስሳር ዘለዎም ህዝብታት ምዃኖም ኣብ ባይታ ዘሎ ሓቂ ይምስክር። ገለ ብናይ መንነት ቅልውላው ዝሳቐዩ ጠላማትን፣ ንኸብዶም ዝሓደሩ ሕልና ኣልቦ ደላሎ ፖለቲካን ብዝኾነ ታሪኻዊ ኣጋጣሚ ብኢደ ወነኖም ብዝተቐጻጸርዎ ፖለቲካዊ ስልጣን፣ ሃገራዊ ቁጠባዊ መትንታት፣ መራኸቢ ብዙሓን ‰ወዘተ ተጠቒሞም ዝፍንውዎ ድሑርን ሕሱርን ፕሮፖጋንዳዊ ነፍሕታት፡ ኣብ ህዝብታት ክፈጥሮ ዝኽእል ግዝያዊ ድንግርግር ከይሰንጋዕና፡ እቲ ባህሪያዊ ዝምድና ብፖለቲካዊ ተጽዕኖ ከም ዘይብተኽ ምርዳእን ምቕባልን ኣገዳሲœዩ።

ህዝብታት ኤርትራን ትግራይን ብዓይኒ ሃገራዊ ፖለቲካዊ ልኡላውነት እንተተወሲዱ ብርግጽ ክልተ ነናቶም ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ዘለዎ ሕጋዊ ልኡላውነት ዘለዎም ህዝብታትœዮም። ኤርትራ ልኡላዊት ሃገርœያ። ትግራይ ድማ ኣብ ክሊ ልኡላዊት ሃገረ ኢትዮጵያ ትርከብ ክልልœያ። ብመሰረትœቲ ልዕል ክብል ዝተገልጸ ደማውን ስነ- ኣእምሮኣውን ምትእስሳር ግን ብርግጽ ሓደœዮም።

ዶብ ምኽንያት ዝገበረ ኣዕናዊ ኲናት ኣብ መንጎ ኤርትራ ኢትዮጵያን ተኻይዱ ክበሃል እንከሎœኮ ብቐንዱ ኣብ መንጎ ኤርትራን ትግራይንœዩ ተኻይዱ። ብሳዕቤን እቲ ኲናት ኩለ-መዳያዊ ዕንወት ዝበጽሖም ክልቲኦም ህዝብታትœዮም። ክልቲኦም ህዝብታት ግን ኣብ ተጻብኦን ምብጋስን ኲናትን ኢድ ኣይነበሮምን። ስለዚ ከኣ ጠንቂ ኣይኮኑን። ተሓታቲ ድማ ኣይኮኑን። ግዳያትœዮም። ጠንቂ እንኮ-ሰባዊ ስርዓት ህግደፍœዩ። እንኮ-ሰባዊ ስርዓት ህግደፍ ብመደብ ዘይምኽንያታዊ ኲናት ክውላዕ ብምግባር፡ ኣብ መንጎ ክልቲኦም ኣሕዋት ህዝብታት ዘውረዶ ሰብኣውን ነገራውን ዕንወት ኣዝዩ ከቢድœዩ። ህዝቢ ምስ ህዝቢ ከም ዝተባእሰ ኣምሲሉ፡ ዶብ ብተተኮስትን ተኲስካ ቅተል መምርሒ ዝተዋህቦም ወተሃደራትን ንልዕሊ 20 ዓመት ዓጽዩ፡ ክዘርኦ ዝጸንሖን ዛጊት ዝቕጽለሉ ዘሎን ኣብ ተራ ጽልኢ ዝተሰረተ ፈጠራዊ ወፍሪ ድማ ካብ ኩሉ ዝኸፍአ መንገዲ ዕንወትœዩ።

እቲ ንሱ ኮነ ኢሉ ዝዘርኦን ርቡሕ ናይ ጽልኢ ምህርቲ ክሓፍሰሉ ኣንቂዱ ዝተበገሰሉ መደብ ግን፡ ብዙሕ ደኺምሉ ክንሱ ብተግባርን ከም ድሌቱ ኣይተዓወተሉን። ኣብ ትሕቲ ፍጹም መላኺ ጃንዳዊ ውዲታዊ ጉጅለ ዝወደቑ ውጹዓትን ብዙሓትን ኤርትራውያን ህይወቶም ከድሕኑ ናብ ኣሕዋቶም መጺኦም ክዕቆቡœዮም ተራእዮም። ዘይብተኽ ሕውነታዊ ዝምድና ዘለዎም ህዝብታትœዮም ዘበለኑœውን እቲ ሓቂ ከምኡ ምኻኑ ርዱእ ስለ ዝኾነœዩ።

እንኮ ሰባዊ ስርዓት ህግደፍ፡ ዕምሪ ስልጣኑ ንምንዋሕ ዘይኣለሞ ውዲት የለን። ዘየሰርሖ መጻወዲያ የለን። ዘይተዛረቦ ሕሱር ቃላት የለን። ህዝቢ ምስ ህዝቢ ክጠራጠር ክተፋነን ንሕና ወይ ንሳቶም ክበሃሃል ሓንሳብን ንሓዋሩ ዶባቱ ተዓጻጽዩ ተፈላለዩ ክነብር ዘይገበሮ ነገር ፍጹም የለን። ኣብ ክንዲ ውጥን ሃገራዊ ልምዓታዊ መደባት ሒዙ ዝወፍር፡ ህዝቢ ምስ ህዝቢ ዘቀሓሕር መደባት ከም ዕለታዊ መንግስታዊ ዋኒን ወሲዱœዩ ክሰርሕ ጸኒሑን ዘሎን። ብመንጽር ድሌቱን ጻዕሩን እንተመዚና ግን ከሲሩ ›ምበር ኣይከሰበን።

ዜጋታት ኤርትራ ዕድል ዘይገበሩ ብተመልከተለይ ብጥይት ተሃሪሞም ክቕዘፉ እንከለው፡ ንስክላ ኣምሊጦም ናብ መሬት ትግራይ ዝሰገሩ፡ ኣብ ኤርትራ ዘለው ወለዶምን መቕርቦምን ብምእሳር፡ ብጉልበትን ብገንዘብን ብምቕጻዕ ኣሳቕይዎምœዩ። ንክልቲኦም ህዝብታት ዘራኽብ መስመራት መንገድታት ብምዕጻው ብቐንዱ ነቶም ብዘቤታዊ ጸላኢ ዝሳቐዩ ዘለው ህዝብታት ኤርትራ ከም ዝሃሰዮም ርዱእœዩ። ብካልኣይ ከኣ ህዝቢ ትግራይ ሰላም ብግቡእ ከየስተማቕር ዓንቂፍዎ። ኣብ ጉዳይ ልምዓቱ ከይተኩር በት በትን ኣብ ስግኣት ክነብር ገይርዎ። ኣብ ከባቢኡ ብዝሰፈሩ ሽሾ ወተሃደራት ማሕበራዊ ህይወቱ ክናወጽእ ገይሩ።

ነዚ ጉዳይœዚ ንምፍታሕን ርክብ ህዝብታት ናብ ንቡር ንምምላስን ዝተዓጽወ መንገዲታት ክኽፈት ዝተፈላለዩ ወገናት፡ ክጽዕሩ ጸኒሖም። ይጽዕሩœውን ኣለው። ፈሊጡ ዝደቀሰ ነቕኒቕካዮ ነይሰምዕ| ከም ዝተባህለ ግን ንጻውዒት ሰላም ዶባና ከይተጠረረ ልኡላውነትና ከይተኸብረ ብዝብል ጉልባብ ክነጽጎ ጸኒሑ። ንሰላም ዝተሓሰመሉ፡ ከምኡ ዘግብር ምኽንያት ስለ ዝነበሮ ኣይኮነን። ንህዝብታት ኤርትራ ቀፊዱ ብምሓዝ፡ ኣድኪዩን ኣርዒዱን ዕምሪ ስልጣኑ ንምንዋሕ ዝተኸተሎ ሓላፍነት ኣልቦ ድኹም ሜላœዩ ነይሩ።

እቲ ኣብ 20 ሰነ 2018 ብሃንደበት ንጻውዒት ሰላም ተቐቢለ ኣለኹ ዝበለሉ፡ ናብ ኣዲስ ኣበባ መጺኡ፡ ኣይከሰርናን፡ ሕጂ እዋናዊ ዛዕባና ጉዳይ ዶብን ልኡላውነትን ዘይኮነ፡ ካብኡ ዝቐደመን ዝገዘፈን ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ናይ ዘለው ልዕሊ 480 ሚሊዮን ዝኾኑ ህዝብታት ሰላም ምውሓስን ብቁጠባ ምትእስሳርንœዩ ክብል ዝገለጾን እኹል መረጋገጺœዩ። ንነዊሕ ዓመታት ተዓጽዮም ዝጸንሑ ዜጋታት ኤርትራ ግን ነቲ ብቋሕ ሰብ| ዝምሰል ሓንሳብ ብዘይሕጋዊ ኣገባብ ዝተኸፍተሞ፡ ብዘይሕጋዊ ኣገባብ ድማ ዝተዓጽወ መራኽቢ መንገድታት ከም ጽቡቕ ኣጋጣሚ ብምጥቃም፡ ናብ ትግራይ ክግዕዙ ተራእዮም። ኣብ ትግራይ ኢትዮጵያ በጺሖም ቤተሰቦም ዝሪኡን ተሓኪሞም ዝምለሱን ምርኣይ ልሙድ ኮይኑ። መሬት ኤርትራ ብዋሕዲ ሰብ ብጽምዋ ክብላዕ፡ መሬት ትግራይ ኢትዮጵያ ከኣ ብብዝሒ ኤርትራውያን መሬት ኤርትራ መሲሉ ይርከብ።

ኣብœቲ ቀንዲ ዘበገሰኒ ጉዳይ ኣገልግሎት ጥዕና ከተኩር። እቶም ጠቕሊሎም ካብ ኤርትራ ዝገዓዙ ኤርትራውያን ጥራሕ ዘይኮይኑስ፡ ካብ ኤርትራ ተሓቢኦም ዝሰግሩን ተሓኪሞም ዝምለሱን ኤርትራውያን ኣዝዮም ብዙሓትœዮም። ኣብ ዛላንበሳ፡ ዓዲ ግራት፡ ሽረ፣ ኣኽሱም፡ ዓድዋ፡ ሆስፒታል መቐለን መወከሲ ሆስፒታል ዓይደርን ኤርትራውያን ብደረጃ ሕማሞም ልክዕ ከም ደቂ ሃገር፡ ገለ ደቂሶም ገለ ድማ እናተመላለሱ ነጻ ሕክምናዊ ኣገልግሎት ክረኽቡ ተዓዚበ።

ኣብተን ትካላት ጥዕና ዝሰርሑ ኣለይቲ ሕሙማት፣ ተክኒሻናት፣ ዝለዓሉ ደኣትርœውን ብምቕሉል ኣተሓሕዛ ሞያዊ ኣገልግሎት ክህቡ ብዓይነት ርእየ ብልቢ ተመሲጠን ኣመስጊነን።

ንገለ ተሓኪሞም ዝተፈወሱን ገና ሕክምናኦም ዝከታተሉ ዝነበሩን ኤርትራውያን ረኺበœውን ብዛዕባœዚ ዝገበረልኩም ዘሎ ሕክምናዊ ኣገልግሎት እንታይ ርእይቶኹም ክብል ተወኪሰዮም ነይረ። ዝሃቡኒ መልሲ ብሓጺሩ፡ ሓካይም እንታይ ሕማምካ ›ምበር ካበይ መጺእካ ኢሎም ኣይሓቱን።ብሓቂ ብሞያዊ ስነ-ምግባር ዝተሃንጹœዮም። ኣብ ኤርትራ እንከለና ብዛዕባ ትግራይን ተጋሩን ንሰምዖ ዝነበርናን ኣብœዚ ምስ መጻእና ንዕዘቦ ዘለናን ፈጺሙ ኣይራኸብን። ብዘይ ስኽፍታን ትርጉም ዘይብሉ ገንዘባዊ ወጻእን ንዓመታት ተሰኪምናዮ ካብ ዝነበርና ሕማም ተፈዊስና። እንቋዕ ከማና ኣይኮኑ፡ እንቋዕ ኣብœዚ ደረጃœዚ በጽሑ ኢልና ካብ ምምስጋን ወጻኢ እንታይ ክንብል ኢሎምኒ።

ኣነ ድማ ሓቅኹም ትካላት ጥዕና ትግራይን ሰብ ሞያ ሕክምና ትግራይን ዝምድና ህዝቢ ምስ ህዝቢ ብተግባር የሽርፍዎ ኣለው። ልዑል ምስጋናን መጎሳን ከኣ ይግበኦም። ብዓብይኡ ኸኣ ነዚ ዝፈቐደ መንግስትን ህዝብት ትግራይ የቐኒየልና። ሞሳ ንኸፍለሉ፡ ከም ህዝብታት ተኣማሚናን ተደጋጊፍናን ሰላምና ነውሓሰሉ፡ ኣብ ልዕሊ ስትራተጂካዊ ጸላኢና ድኽነት ንዘምተሉ ግዜ ክመጽእœዩ በርትዑ ምባል የድሊ ኢለዮም።

ብዙሓት ኤርትራውያን ስደተኛታት ብግዕዝይና ገለ ኣባላት ጸጥታን ምምሕዳር ኣራን ካብ ነዊሕ ዓመታት ጀሚሮም ከማርሩ ምጽናሖም ዝዝከርœዩ። ብፍላይ ካብ ቤት ጽሕፈት ኣራ ክሳብ ሽረ፡ እንዳባጉናን መዓስከር ስደተኛታትን ዝተዘርግሑ ኣባላት ጸጥታ፡ ስለያንን ምምሕዳርን ተወለደቲ ትግራይ ኣብ ልዕሊœቲ ተሸጊሩ ዝመጽኦም ኤርትራዊ ዜጋ፡ ክፍጽምዎ ብዝጸንሑን ዘለውን ዓይነተ ብዙሕ ግዕዝይና፡ መንግስቲ ክልል ትግራይ ዝምድና ህዝቢ ምስ ህዝቢ ክብል እንከሎ፡ ብኣፎም ዝምድና ይብሉ፡ ብተግባር ከኣ ብስምናን ነብስናን ይነግዱ። ንሕናœኮ ሻዕብያ ኣይኮነናን። ሻዕብያ እንተበዲልዎም ንዕኡ ይተሓሳሰብዎ። ንዓና ምብዳል ግን ህዝቢ ምብዳልœዩ። ከብድና ብጥምዩን ዝባና ብዕርቑን ካብ መዓስከር ናብ ኣዲስ ኣበባ ንምእታው ክሳብ 4-5 ሚኢቲ ዶላር ብላዕ ኣኽፊሉና ኣለው። ብገንዘብና ኣባይቶም ይሃንጹ ኣለው። ናብ ሳልሳይ ሃገር ንምጥያስ ዝረኸብናዮ ዕድል ገለ ንቤተሰቦም ገለ ኸኣ ብገንዘብ ይሸጥዎ ኣለው ‰ወዘተ ዝብል ሰፊሕ መረረ ነይሩን ዛጊትœውን ኣሎንœዩ።

ኣብ ላዕለዋይ ደረጃ ትምህርቲ ከመሃሩ ፈቒድናሎም ኢሎም ከብቅዑ፡ ዝተደኸምናሉ ኦርጂናል ሰርቲፊኬት ኣይህቡናን። ስለዚ ዝዝረብን ዝትግበርን በበይኑœዩ ዝብል መረረœውን ከምኡ ዝነበረን ዘሎንœዩ። ነዚ ተግባራት ግዕዝያና መንግስቲ ክልል ትግራይ ሃስስ ክብሎ ይግባእ። እንተተ ትካላት ጥዕና፡ ሓካይምን ትግራይ ግን ደጊመ ደጋጊመ ስለቲ ብዓይነይ ዝረኣኽዎን ካብ ኤርትራውያን ተጠቀምቲ ዝረኸብክዎ ሓቀኛ ምስክርነትን ክብሪ ምስጋና ይብጻሕኩም እብሎም። ኤርትራውያን ድማ እቲ ዝበጽሖም በደል ብብላዕ ብዝተጨማለቑ ውልቀ ሰባትን ጉጅለታትን ደኣምበር ብህዝብን መንግስትን ትግራይ ከምዘይኮነ ተገንዘቦም፡ ነቲ ኣወንታዊ ሸንኹ ከተባብዑ፡ ነቲ ኣሉታዊ ሸንኹ ከኣ፡ ተመን ካብ ሳዕሪ ፈልዮም ምስ ህዝብን መንግስትን ትግራይ ኮይኖም ክቃለስዎ ኣለዎምን ይግባእን እብል።

ሮቤል በርሀ ካብ ናዝሬት

20 ጥሪ 2020